Budapest, 1920. XL. évfolyam, 159. szám Kedd, julius 6.

BUDAPESTI HIRLAP

Megjelenik hétfő kivételével mindennap.
Előfizetési árak: Egész évre 280 korona, félévre 140 kor., negyedévre 70 kor., egy hónapra 25 kor. Egyes szám ára helyben, vidéken és pályaudvarokon 1 korona.
Hirdetések milliméter számitással, díjszabás szerint.

Főszerkesztő: Rákosi Jenő
Helyettes főszerkesztő: Csajthay Ferenc

Szerkesztőség: VIII. ker., Rökk Szilárd-utca 4. sz.
Igazgatóság és kiadóhivatal: VIII. ker., József-körut 5. szám.
Telefonszámok: József 43, József 53, József 63, József 23—84.

Budapest ujjászületése.

A letünt szabadelvü politikának egyik vezérgondolata volt, hogy Budapest a nemzeti szellem, a magyar kultura és a gazdasági fejlődés hatalmas centruma legyen. Ez a gondolat, akármit mondjanak most, testet öltött és Budapest a modern haladás nagyszerü méreteivel nemcsak az ország centrifugális elemeit vonzotta ellenálhatatlanul, hanem a külföld csodálatát is kicsikarta.

Ha a nemzeti közmüvelődés alapja a nemzeti nyelv, akkor a magyar nyelv és a magyarosodás diadalutjában a főváros behódolása a legnevezetesebb momentum. Ezt az igazságot csak azok tagadhatják le, a kik történelmi perspektiva nélkül itélik meg a dolgokat. Ugyancsak igazságot kell szogáltatnunk Budapestnek ama kulturális és gazdasági vezérszerep dolgában, a melyet a letünt korszakok politikája szánt neki és a melyet a magyar nemzet büszkeségére felülmulhatatlan bravurral töltött be. Az ország szive, — érezte és mondotta mindenki.

De haj! változnak az idők és a magyar büszkeség szerelmetes objektuma a vádlottak padjára került. Ma már nem az ország szive, hanem idegen szerv az ország testében, ma már nem nemzeti főváros, hanem nemzetközi emporium. Szerencsétlenségünk napjaiban voltak pillanatok, a mikor a harag és keserüség zivatarja képes lett volna elsöpörni a föld szinéről Budapest milliónyi lakosát és háztengerét. A valóság pedig az, hogy Budapest nem volt rosszabb más nagyvárosnál. Vegyétek sorba a legyőzött népek fővárosait, mindenütt ugyanazok a forradalmi tünetek, szellemi lázadások, erkölcsi kicsapongások, gazdasági felforgatások, politikai őrületek és terrorisztikus elfajulások. A különbségek legfeljebb helyi árnyalatokra szorithatók, de a mostani Berlinben, Münkhenben, Bécsben épp ugy nem ismerünk rá a hajdani német, bajor és osztrák fővárosra, mint Budapestre, a boldog Magyarország ünnepelt fővárosára.

A világháboru senkit és semmit sem hagyott érintetlenül. Ha Magyarország és vele Budapest a legnagyobb áldozata, akkor ez a mi kimondhatatlan szerencsétlenségünk. De a romokat nem lehet vádakkal és átkokkal eltakaritani, hanem épitő munkával, megmentve minden egyes használható tégladarabot. Az uralkodó politika, mely most a fővárost is a maga képére akarja átidomitani, inkább büntető, mint épitő szándékkal fogott munkájába. A fővárosról alkotott törvénye annyira elsietett munka, annyi bizalmatlanság és egyoldaluság van benne elraktározva, hogy szárnyak helyett béklyókat rak Budapest fejlődésére.

Pedig Budapest ma is életerős, fiatal főváros. Nemzeti, kulturális, gazdasági és nemzetközi hivatása nemhogy csökkent volna, hanem növekedett. Nemcsak a magyar nép büszke szeretetét és bizalmát kell ujból birnia, hanem Magyarország vezérszerepét is a keleti országokkal szemben Budapestnek kell biztositani. A legtöbb regeneráló erő itt van összehalmozva, az ország minden regeneráló erejét innét kell irányitani. A destruktiv szellemtől, melyet minduntalan Budapest fejéhez vagdosnak, csak gyönge, babonás lelkek félnek, mint a kisértettől. Destruktiv szellem volt és van és lesz is világszerte, nemcsak nálunk, mig a nagy gazdasági, társadalmi és lelki válságok valamenynyire nyugvó pontra nem jutnak. Mi éveken át rámutattunk a hamis veretü budapesti demokráciára, mely határnélküli individualizmusával ránkszabaditotta a megrontás ördögeit és utóbb magát a demokráciát is harcképtelenné tette. De politikai dühből, rut önzésből vagy ostoba rövidlátásból mindenkoron akadtak az ellenlábas világból is, udvarlói, a kik most naponként kimondják rá a nagy átkot. Némely urak és pártok sziveskedjenek visszaemlékezni a nagy obstrukcióra (az volt ám csak az igazi destrukció és hozzá minden másfajta destrukciónak a kezdete!), mikor fegyverbarátságot kötöttek a pesti demokraciával.

Most persze könnyü elvaditani a választókat Budapest óriás deficitjével, rengeteg adósságával és minden egyéb nyomoruságával. De mi arra kérjük a választókat, a kik jövő vasárnap dönteni fognak a főváros sorsáról, hogy ne engedjék elhomályositani mindazt, a miért valamikor büszkék voltak. A fővárost ugyanazok az okok kergették az adósságba, a deficitbe, a romlásba, a melyek az államot. A destrukció épp ugy nem hiányzik ez okok közül, mint az obstrukció. A kiegyezés óta nekilendült Budapest története az evolució nagyszerü látványa. Az a nemzedék, a mely a maga szemével látta Budapest káprázatos kibontakozását, szivvel-lélekkel higyjen és bizzon jövőjében és nagyságában. Csak az a politika, az a szellem kapjon megbizást, a mely nem engedi összezsugoritani Budapestet. Nézze meg jól mindenki a szavazólistákat. A kisvárosi stilus, a politikai rövidlátás szükiteni, a polgári önérzet, a tapasztalás, a tudás, a lendület tágitani fogja Budapest horizontját.

A kormányválság.

Ide-oda hánvódik a válság sajkája. Mindennap mást ültetnek bele kormányosnak s mindennap mást vetnek ki belőle a hullámok közé. És a kit tegnap kivetettek, ma ujból beemelik; s a kit ma beemeltek, ho napra, ugy lehet, ismét szélnek eresztik. Igy hánykódik a sajka, biztos cél, határozott irány nélkül, a szelek változó fuvalma szerint.

A pártok nem tudnak olv jelöltet állitani a kormányelnökségre, a ki minden tényezőnek hozzájárulását egyaránt megnyerhetné. Igy estek el sorra a felbukkant vezérjelöltek s igy fordult a figyelem mindjárt a kormányválság megnyilta után olv pártonkivüli politikusok felé, a kiknek neve és politikai multja kész programot jelent s a kiknek megjelenése a kormány élén, megszilárditaná a tekintély elvét, erőhöz iuttatná a jogrendet s megnyugvást árasztana kifelé és befelé egyaránt. Fölmerült az a gondolat, hogy *Apponyinak*, *Bethlennek* vagy *Hadik* János grófnak kellene kezébe vennie a kormány gyeplőit. De a pártok vállig ragaszkodnak ahhoz, hogy a miniszterelnöknek az ő lágyékukból kell megszületnie és bár számos ponton érzésre, világnézletre és programvallásra eltérnek utjaik egymástól, ebben a tekintetben, a mikor a pártérdekről van szó, csodálatos egyetértésben találkoznak s a pártonkivüli miniszterelnökkel szemben mindeddig a non possumus álláspontjára helyezkedtek.

A helyzet azonban erősebb a pártoknál s minthogy a kormányzó pártok megoldani nem tudják, ujra meg ujra visszatér a pártonkivüli kisérletnek a gondolata. A minap *Hadik* János megbizása állott a kombináció homlokterében, közben eltelt két nap s ma ismét *Bethlen* István neve van az érdeklődés középpontjában, a kire a válság során már többször gondoltak s a kinek lehető és kivánatos vállalkozását már többször elgáncsolták.

Most tehát ismét *Bethlen* Istvánról van szó s ismét a legkomolyabb formában. A mai hiradások szerint a kormányzó őt bizná meg a kormányalakitással s az ő feladata lesz azután megegyezni a pártokkal, hogy biztositsa magának a nemzetgyülés támogatását. A pártok részéről az a felfogás csendül ki, hogy szimpátiával fogadnák Bethlen vállalkozását; de a kisgazdapárt azt óhajtja, hogy a leendő miniszterelnök lépjen be a párt kötelékébe. Önként érthető, hogy Bethlennek is vannak föltételei s ezek között nem utolsó helyen áll az a követelése, hogy a kormányzónak meg kell adni a feloszlatás jogát a nemzetgyüléssel szemben.

Ez a válságnak mai stádiuma, a miből azonban bármi következtetést vonni a holnapra nézve nem lehet. A döntő fordulatot a politikai körök, a hirek szerint, szerdára várják.

Kihallgatás a kormányzónál.

A kormányzó a kormányválsággal kapcsolatban vasárnap *Kacsó* Gyulát és *Wiesinger* Gábort, a magyar munkáspárt két vezetőjét, továbbá *Teleszky* János volt pénzügyminisztert fogadta kihallgatáson. Ma senkit sem fogadott a kormányzó, mert kora délután Gödöllőre utazott.

Pártközi tanácskozás.

A mai napnak egyetlen nevezetes eseménye az a pártközi tanácskozás, melyet ma este a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjának, a kisgazdapárt mindkét frakciójának és a disszidenseknek kiküldöttei a közélelmezési miniszteriumban tartottak.

A tanácskozás főcélja volt kiépiteni azokat a feltételeket, a melyek mellett a két párt és a disszidensek csoportja *egységes kormányzópártot alakithatna*. A tanácskozás nyolcadfél órakor kezdődött és tizedfél órakor végződött.

A tárgyalást a pártok küldöttei holnap folytatják és megállapodásaikról értesitik az egyes pártok elnökségeit. A pártok megbizottai szerdán este számolnak be pártjaiknak, a melyek e napon különkülön értekezletet tartanak.

Avatott forrásból arról értesülünk, hogy *az egységes pártalakitás ezuttal sem fog sikerülni* és pedig azért nem, mert azok a politikusok, a kik az egységes kormányzópártot sürgetik, kisebbségben vannak és *azokat az ellentéteket, a melyek az egységes kormányzópárt alakitása dolgában felvetődtek, ezuttal sem lehet eloszlatni.*

A kormányválság során most másodszor vetődik fel az a kérdés, hogy pártonkivüli politikus vállalkozhatik-e a kormányzásra és számithat-e a parlament többségének támogatására. Ezuttal, mint már fennebb emlitettük, ujra *Bethlen* István gróf neve merült fel, mint a ki a parlament többségének támogatása esetében elvállalná a miniszterelnökséget. Erre vonatkozóan azt az értesülést kaptuk, hogy a pártok támogatnának egy pártonkivüli politikust abban az esetben, ha az illetőtől *személyi és tárgyi garanciákat* kapnak a kormányzás iránya és programja dolgában. A tárgyi követelések ezek volnának: *Korányi adójavaslatai*, azután olyan adójavaslatok, melyek a pénzügyi válság további orvoslására vonatkoznak; a *földbirtokreform;* a közoktatásügy olyatén rendezése, *a mely a keresztény és intelligens magyarsáa érdekeit biztositja és végül a közellátás biztositása*, hogy senki az országban éhinségnek kitéve ne legyen.

Politikai körökben napok óta beszélnek arról, hogy olyan kibontakozási kisérlet is történt, mely a kormányzást a *keresztényszocialisták nélkül* vállalná. Erre nézve a keresztény nemzeti egyesülés pártjában azt mondották, hogy ez végzetes próbálkozás volna. A keresztényszocialistákra ebben az esetben igen háládatos szerep várna, mert az ellenzéken rövid időn belül az eddiginél is nagyobb táborra tennének szert. De külső politikai okokból is hiba volna a keresztényszocialistákat kizárni, mert a külföldön csupán nekik van kapcsolatuk és ezek a külföldi keresztény szervezetek csaknem mindenütt a magyar érdekek mellett dolgoznak. Végül hiba volna ez azért is, mert *a keresztényszocialista munkásokat a szociáldemokraták karjaiba kergetné.*

A községi választások.

A *belvárosi keresztény nemzeti városi párt* vasárnap délelőtt a Vigadóban *Szmrecsányi* György elnöklésével igen nagy közönség előtt nagygyülést tartott. *Haller* István kultuszminiszter nagy éljenzés mellett szólalt föl és a többi között azt mondotta, hogy kétségtelenül tapasztalható egy jobbfelé való elhajlás, mely nem akarja a dolgokat gyorsan, radikálisan megoldani. A keresztény politikusoknak két táborba való oszlása okozta, hogy a válság egészen más irányban indult meg, mint a milyen az intranzigens politika iránya. Ha megtudtak volna maradni együtt, akkor olyan kombinációk, a melyek a levegőben vannak és *a melyek meg fognak valósulni, meg nem valósulhattak volna.* Meg kell találni azt a közös plattformot, a melyen ujból összeforrunk.

A miniszter után *Friedrich* István szólalt föl

A Budapesti Hirlap mai száma 4 oldal.